

СТРУКТУРА ВЕСІЛЛЯ МОЛДОВАН БУДЖАКА
В СЕРЕДИНІ ХІХ ст. ЗА МАТЕРІАЛАМИ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПРЕСИ

Одним з маловивчених аспектів у галузі традиційної культури етнічних груп України, зокрема й молдован, є весільна обрядовість, її структурні компоненти. Тому публікації у даному випадку регіональних видань середини ХІХ ст. цікаві для нас якраз тим, що містять інформацію про весільну обрядовість, вони є важливим джерелом, оскільки дають можливість з'ясувати елементи, що вже не побутують у другій половині ХХ ст., простежити і охарактеризувати розвиток обряду, визначити наслідки трансформації, що супроводжується редукцією чи свідчить навіть про зникнення певних обрядів або їх структурних компонентів. Одним з таких джерел є публікації, що містяться на сторінках періодичного видання «Одесский вестник»¹.

Відомості, які подають автори різні за обсягом і змістом, глибиною аналізу весільного обряду, який жодним з авторів не описується у повному обсязі. Однак вибірковість репрезентованих обрядів дає можливість через співставлення відтворити весільний обряд молдован Буджака середини ХІХ, виокремити елементи, що побутували на той час у кожному з трьох весільних циклів.

Так, Болеслав Хиждеу подає відомості про дошлюбне спілкування молоді. Зокрема, дізнаємося, що зустріч «...свидання в чотириє глаза», тобто побачення парубка і дівчини, відбувалася, у даному випадку, в саду біля криниці. Але все ж головним місцем зібрання молоді автор називає храм, де молодь знайомиться під час святкування. Іншою досить популярною формою дозвілля називає джок (круговий танець).

Автор вказує і на час проведення весіль, які влаштовували перед Великим Постом і восени².

Із традиційних обрядів Б.Хиждеу виділяє, звісно, найбільш популярні. Традиційне сватання у молдован складалося з декількох етапів: старостія, логодна, респунсул\ Для сватання жених запрошував одного чи двох сватів - легеу (сват, від молд. легеу - ляяти, врати). Перемовини сватів з батьками нареченої відбувалися в алегоричній формі, як і в українців, дівчина мала колупати стіну, чи ховалася за піччю. Наступав момент, коли дівчину кликали, і якщо вона давала сватам наповнену склянку, то це означало її згоду на шлюб.

Після цього скликали сусідів і рідних і разом домовлялись про весілля, визначали день його проведення. Б.Хиждеу не виділяє ці події в окремий обряд. Ймовірно, мова йде про договір або заручини. З цього часу жениха називали ніре, а невесту - ніряза.

Б.Хиждеу не подає нам назв обрядодій, не зазначає дні тижня, у які, зазвичай, відбувалися такі важливі події.

Заслуговує на увагу опублікований в газеті «Одесский вестник» у № 25 1851 рік так званий фельетон Івана Танського³ про весільні обряди в пабії. Автором описується одна з структурних частин весільного об-
*^ • традиційне сватання, але не зазначається етнічна приналежність "ого учасників, та за термінологією обрядів зрозуміло, що йдеться про молдован. Опис обрядовості також починається зі сватання. Тут ми маємо змогу отримати додаткову, порівняно з публікацією Б.Хиждеу, інформацію. Молодий кладе на тарілку гроші, а з боку молодої її батьки - у відповідь - нафраму (різновид хустки) і каблучку. Батьки кличуть дівчину і пропонують вибір. Якщо дівчина згодна на шлюб, то бере гроші, а молодий забирає нафраму і каблучку. І.Танський пише і про заручини, як складову сватання (логодна), під час яких, на думку автора, «запивают ответ». Ця обрядодія носить назву респунсул (відповідь), але автор її не описує.

За свідченнями Б.Хиждеу, після досягнення згоди на шлюб дівчина скликає подруг готувати святковий одяг для молодого, ширинки, хустинки з шитвом по кутах. Молодий мав купити молодій чоботи та хустку. Дізнаємося про придане, яке складалося з декількох килимів, войлока, 4 подушок, декількох нафрам (рушників квадратної форми), витканих борунчуком, шовком, та пронизаних по бахромі бусами; білизни, пари биків, корови, декількох овець, але «денег ни гроша».

За матеріалами статті Б.Хиждеу можна визначити весільні чини. У молодого це: один староста, дві дружки, дружба, ватаджел, дві свахи, музика. У молодої: один староста, дві дружки, дружба, ватаджел, свахи, музика. Одна пара весільних батька і мати.

Автором описані обрядодії, які можна віднести до головиці, хоча цієї назви не наводиться, не зазначено також і в який день відбувався цей обряд. Напередодні весілля збиралися у молодої: жених з старостою, дружками, ватаджелом, музикою, сусіди і рідні. Приносили з собою дарунки, здебільшого продукти харчування (горілку, курку, борошно). Ватаджели пригостили гостей. Привертає увагу виконання деяких обрядодій. Під час пригостання чарку передавали один одному не голими руками, а тільки чарез платок, нафраму. Вважалось, що тільки так побажання щастя і багатства молодим буде реалізованим. В цей же вечір виконувався обряд розплетення коси. Дівчина сиділа на стільці, вкритому кожухом, жених тримав її за руки, стримуючи її від дій перешкодження розплетенню коси і небажання її прощатися з дівочтвом, імітуючи при цьому свою владу над нею, а ватаджел чи брат, сестри розплітали косу. Участь у розплетенні бере кожний з присутніх родичів. Обряд супроводжувався виконанням обрядових пісень. Плели барвінкові віночки для молодих і весільних чинів. Одна з дружок заплітала волосся молодої в дрібні косички. На голову молодої одягали вінок, але таким чином, щоб прикрити очі, вони мали бути опущеними вниз, що означало печаль, хоча, як відмічає автор, майже всі раділи від того, що дівчина виходить заміж.